

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze diplomové práce

**Zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti
na výběru daní**

Ivana Pátková

© 2015 ČZU v Praze

Zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní

Souhrn

Předkládaná diplomová práce se věnuje zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní. Úvodem je charakterizován historický vývoj výběru daní, je vymezena charakteristika soustavy veřejných rozpočtů, státní rozpočet, včetně jeho funkcí z ekonomického hlediska, charakterizovány rozpočtové politiky, rozpočtový proces a legislativní proces schvalování. Z hlediska státního rozpočtu jsou v teoretických východiscích popsány příjmy státního rozpočtu a struktura daňového systému České republiky. Úvodní kapitola též obsahuje základní informace o rozpočtu Evropské unie.

Samostatná kapitola v analytické části diplomové práce je věnována změnám jednotlivých druhů daní v letech 2005 až 2015. Následující kapitola zhodnocení výsledků a doporučení, je věnována daňovým příjmům státního rozpočtu a jejich vývoji v jednotlivých letech. Další podkapitoly, se zabývají daní z příjmů fyzických osob, daní z příjmů právnických osob, daní z přidané hodnoty, zvláštními (tzv. spotřebními) daněmi, cly, daněmi z majetkových a kapitálových převodů a pojistným na sociální zabezpečení a příspěvek na politiku zaměstnanosti. V podkapitole celkové příjmy státního rozpočtu, jsou veškerá data o daňových příjmech podrobena komparaci, jak z hlediska vývoje předpokládaných příjmů, schválených v návrzích státního rozpočtu, tak skutečně přijatým platbám jednotlivých daní, z hlediska druhového třídění. Závěr kapitoly se zabývá hodnocením závislosti celkových příjmů státního rozpočtu na příjmech z daní ze statistického hlediska, pomocí metody absolutní charakteristiky a tempa růstu. Pro výpočet závislosti příjmů státního rozpočtu na příjmech z daní byla použita metoda regresní analýzy.

Na závěr diplomové práce je provedeno zhodnocení výsledků, a navržena opatření, která by mohla vést ke zvýšení příjmů z jednotlivých daní, a zároveň ke zvýšení celkových příjmů státního rozpočtu.

Klíčová slova: státní rozpočet, příjmy, výdaje, rozpočtová politika, veřejné finance, fiskální politika, daňová politika, daňová soustava

1 CÍL PRÁCE A METODIKA

1.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit vývoj příjmů státního rozpočtu České republiky v průběhu let 2005 až 2015, v závislosti na výběru daní v horizontu deseti let. Dílčím cílem práce je seznámení s postavením a funkcí státního rozpočtu a vývojem výše jeho příjmů v jednotlivých porovnávaných letech, jeho kladné a záporné stránky. Dalším dílčím cílem je zpracování základní charakteristiky soustavy veřejných rozpočtů, rozpočtových zásad a způsob uplatňování rozpočtové politiky v České republice. Dále zdokumentování rozpočtového procesu, jeho schvalování, včetně začlenění rozpočtové politiky Evropské unie. Pro zjištění hlavního cíle práce je nutné provést porovnání příjmů z daní z hlediska tříd v jednotlivých letech, a komparaci změn u jednotlivých daní, ve sledovaném období, které mají vliv na příjmy státního rozpočtu České republiky.

1.2 Metodika práce

Pro získání údajů potřebných pro zpracování diplomové práce v teoretické části, je použita odborná literatura, publikace, dostupné články a internetové zdroje, které se zabývají danou problematikou. Jedná se zejména o jednacím řád poslanecké sněmovny, a dále zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, a vyhlášku ministerstva financí 323/2002 Sb., o rozpočtových pravidlech. Zejména na základě výše uvedených právních předpisů a odborné literatury, je v diplomové práci charakterizována soustava veřejných rozpočtů, následně jsou zpracovány funkce státního rozpočtu, základní rozpočtové zásady, rozpočtová politika a je charakterizován proces sestavování a schvalování státního rozpočtu.

V analytické části práce jsou použita veřejně dostupná data, získaná z Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, Ministerstva financí ČR a Českého statistického úřadu. V detailních rozborech jsou využita data z vládních návrhů zákona o státním rozpočtu, schválených zákonů o státním rozpočtu a státních závěrečných účtů. Veškerá získaná data jsou podrobena rozboru, analýze a následnému zpracování pomocí metody komparace statistických dat. Takto získaná data jsou přehledně uspořádána do tabulek a grafů. V závěru práce je na základě získaných údajů a jejich předchozí analýzy, zhodnocen vývoj příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní. Dále jsou uvedeny také návrhy na řešení a doporučení možných opatření.

2 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DOPORUČENÍ

2.1 Zhodnocení výsledků

V diplomové práci byla provedena analýza vývoje příjmů státního rozpočtu a příjmů z daní, provedená na základě dostupných materiálů, vydaných Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky a Ministerstvem financí České republiky.

Samostatnou kapitolu tvoří detailní analýza závislosti celkových příjmů státního rozpočtu na daňových příjmech.

Porovnáním celkových příjmů státního rozpočtu a daňových příjmů v jednotlivých letech bylo zjištěno, že se dlouhodobě nedaří naplňovat předpoklady celkových příjmů státního rozpočtu i předpokládané příjmy z daní. V průběhu let 2005 až 2008 se na celkových příjmech SR podílely příjmy z daní z příjmů právnických osob, a to především v letech, kdy došlo ke snížení daňových sazeb u těchto daní.

Výjimečným se ukázal rok 2009, kdy nastal historicky nejvyšší propad v příjmech daní. Rozdíl mezi předpokladem a skutečností činil 110,16 mld. Kč. V tomto roce se v příjmech SR projeví dopady celosvětové hospodářské krize. Největší pokles vykázaly DPPO a DPFO. Nižšímu výnosu u daně z příjmů právnických osob nezabránilo ani snížení sazby daně o 1 %. Následky celosvětové krize, nižší výroby i spotřeby se odrazily i v zaměstnanosti. Pracovalo pouze 46,8 % všech obyvatel ČR. S nižšími příjmy úzce souvisel i propad v příjmu za pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti, snížená spotřeba, a s tím souvisejícím nižší výběr DPH a spotřebních daní. V následujícím roce se nepodařilo naplnit daňové příjmy SR ani přes to, že byl schválen státní rozpočet s příjmy na nižší úrovni, než v roce 2008.

Další výrazný propad nastal u daně z přidané hodnoty v roce 2012, kdy došlo ke zvýšení snížené sazby daně z 10 % na 14 %. Předpoklad státního rozpočtu byl ve výši 221,6 mld. Kč, a počítal s 15,48% nárůstem proti skutečnosti v roce 2011. Předpoklady se naplnily pouze částečně. Proti skutečnosti roku 2011 se vybralo na této dani o 7,81 mld. Kč víc, což meziročně představuje navýšení o 4,07 %, ale předpoklad schválený zákonem o státním rozpočtu na rok 2012 nebyl naplněn o 21,9 mld. Kč, což je o 9,88 % menší skutečnost, než předpoklad.

Další propad nastal v příjmu pojistného na SZ a v příjmu daně z příjmů fyzických osob v roce 2013, kdy došlo k zásadním změnám v souvislosti s důchodovou reformou. Došlo

k zavedené druhého důchodového pilíře a penzijním společností na důchodové spoření bylo převedeno celkem 353,1 mil. Kč na úkor státního rozpočtu.

Komparací daňových příjmů bez pojistného na sociální zabezpečení bylo zjištěno, že daňové příjmy tvořily v letech 2005 až 2014 v průměru 51,09 % celkových příjmů státního rozpočtu. Významnou položkou celkových příjmů je i pojistné, odvedené na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které se na celkových příjmech podílelo ve stejném období 35,42 %. Dohromady tyto dvě položky tvoří cca 86,51 % celkových příjmů státního rozpočtu.

Pomocí regresní analýzy byl vyjádřen vztah mezi celkovými příjmy státního rozpočtu a jejich závislostí na daňových příjmech. Zjištěná závislost celkových příjmů na příjmech z daní je v tomto případě přímá. Pokud rostou příjmy z daní, rostou i celkové příjmy státního rozpočtu. Hodnota korelačního koeficientu vypovídá o silné závislosti celkových příjmů státního rozpočtu na výši příjmů z daní. Jedná se o silnou závislost, a vzhledem k tomu, že je kladná, jde o přímou úměru. Dle zjištěného koeficientu determinace lze říci, že změny celkových příjmů státního rozpočtu, jsou z 95 % ovlivněny změnami příjmů z daní.

2.2 Doporučení

Z analýz provedených v diplomové práci se projevila nejen závislost příjmů státního rozpočtu na výběru daní, ale i ochota občanů, zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ, platit, či spíše neplatit, daně.

Navrhovaným opatřením by mohlo být postupné snižování daně z příjmů fyzických osob, např. na úroveň roku 2008, kdy byl výběr daně nejefektivnější. Zvýšila by se kupní síla obyvatelstva. Zároveň by se eliminovaly případy, kdy je pro nižší příjmové skupiny výhodnější nepracovat, a pobírat sociální dávky. Dalším doplňujícím řešením by bylo postupné snižování daně z přidané hodnoty u zboží a služeb, důležitých pro zajištění základních životních potřeb (voda, teplo, elektřina a potraviny) na úroveň roku 2007. Pokud by došlo ke snížení této daně, zlevněním zboží a služeb, by došlo ke zvýšení spotřeby a obratu ve službách a v maloobchodním a velkoobchodním prodeji. Na zvýšení poptávky by reagovali výrobci navýšením výroby, a zvýšenou potřebou nových zaměstnanců. V neposlední řadě by tato opatření vedla ke snížení výdajů státu na dávky státní sociální podpory, hmotné nouze, a pojistného za nepracující občany.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BERVIDOVÁ, Ludmila a Pavlína VANČUROVÁ. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2008. ISBN 978-802-1318-168.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Praha: ASPI, 2007, 364 s. ISBN 978-807-3573-010.

HUBINKOVÁ, Zuzana. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3., aktualiz., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2008, 277 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1593-3.

MARKOVÁ, Hana. *Finanční hospodaření územních samosprávných celků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2008, 152 s. Scripta iuridica, 6. ISBN 978-808-7146-088.

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. 1. vyd. Praha, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. [online] Poslanecká sněmovna. *Přijímání zákonů*. [cit. 2014-12-29]. Dostupné na WWW:< <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=173>>.

Evropská unie. *Rozpočet*. [online]. [cit. 2014-12-30]. Dostupné na WWW:< http://europa.eu/pol/financ/index_cs.htm>.

Ministerstvo financí České republiky. [online] Veřejný sektor. *Státní závěrečný účet za rok 2005*. [cit. 2015-02-27]. Dostupné na WWW:<<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2005/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2005-1979>>.

Ministerstvo financí České republiky. [online] Veřejný sektor. *Státní závěrečný účet za rok 2006*. [cit. 2015-02-27]. Dostupné na WWW:< <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2006/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2006-1986>>.

Ministerstvo financí České republiky. [online] Veřejný sektor. *Státní závěrečný účet za rok 2007*. [cit. 2015-02-27]. Dostupné na WWW:<<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2007/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2007-2015>>.

PRÁVNÍ NORMY

Česko. Zákon č. 586/1992 Sb., *o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů*.

Česko. Zákon č. 589/1992 Sb., *o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti*.

Česko. Zákon č. 90/1995 Sb., *o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů*.

Česko. Zákon č. 218/2000 Sb., *o rozpočtových pravidlech*.

Česko. Zákon č. 243/2000 Sb., *o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům.*

Česko. Zákon č. 345/2014 Sb., *o státním rozpočtu České republiky na rok 2015.*